

„Zeitgeist”. Fot. P. Szyltowski

Natalia Libor

Współpraca międzynarodowa Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego: interdyscyplinarne seminarium poświęcone historii i architekturze Poznania

W dniach 26–28 III 2014 w Poznaniu odbyło się międzynarodowe interdyscyplinarne seminarium pt. „Miejsca pamięci w Poznaniu. Architektura jako źródło historyczne i jako interpretacja historii”, organizowane przez Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego i przez Professur für osteuropäische Geschichte (Institut für Geschichte, Martin-Luther-Universität, Halle). Wzięło w nim udział osiemnaścioro studentów historii Europy Wschodniej tegoż uniwersytetu oraz Aleksander-Brückner-Zentrum für Polenstudien Halle-Jena, dla których wyjazd do Poznania był podsumowaniem trwającego semestr seminarium prowadzonego przez dr. Karstena Holstego i dr. Damiana Tricoire’a. W trakcie odbywających się co dwa tygodnie spotkań studenci zajmowali się historią i rozwojem Poznania od średniowiecza aż po początek XX wieku. Akcent położony był głównie na stosunki narodowościowe i wyznaniowe oraz ich wpływ na kształtowanie się tkanki architektonicznej miasta. Studentów z Halle wspomogło siedmioro studentów i doktorantów z Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego, którzy przybyli do Poznania pod opieką prof. dr hab. Agnieszki Zabłockiej-Kos.

Celem seminarium miała być polsko-niemiecka dyskusja o tym, jak konkretne przykłady architektury Poznania mają się do sytuacji społeczno-historycznej i – co równie ważne – politycznej miasta. Istotny punkt prezentacji stanowiła dyskusja nad dziejami architektury Poznania w kontekście konfliktu narodowościowego, szczególnie w okresie rozbiorów.

Uczestnicy podzielili się na pięć interdyscyplinarnych grup przyporządkowanych następującym tematom: 1) „Kolebka Polski? Ostrów Tumski i katedra”; 2) „Niemieckie mieszczaństwo a polska szlachta. Rynek i okolice, nowy zamek”; 3) „Religijna różnorodność? Kościoły katolickie,

Wspólna prezentacja referatów na placu Wolności. Fot. S. Lyhme

FUNDACJA WSPÓŁPRACY
POLSKO-NIEMIECKIEJ
STIFTUNG
FÜR DEUTSCH-POLNISCHE
ZUSAMMENARBEIT

ewangelickie i synagogi”; 4) „Wyższość czyjej kultury? Pruskie poszerzenie miasta, plac Wolności i okolice”; 5) Resztki »imperialnej pychy«? Plac Mickiewicza i Dzielnica Zamkowa”. Pierwszy dzień przeznaczony był na wzajemne poznanie się i na przygotowanie wystąpień. Kolejnego rozpoczęliśmy zwiedzanie Poznania od Ostrowa Tumskiego, gdzie pierwsza grupa zastanawiała się nad początkami państwa polskiego. Zatrzymaliśmy się też przy kościele Najświętszej Marii Panny oraz przy Akademii Lubrańskiego. Dużo czasu spędziliśmy w katedrze oraz w jej podziemiach, przy czym polscy studenci, wśród których była także archeolożka, przedstawili najnowsze wyniki badań w podziemiach i okolicach katedry. Przy okazji zwiedzania wywiązała się burzliwa dyskusja dotycząca interpretacji wystroju Złotej Kaplicy w kontekście nie tylko narodowym, ale również politycznym.

Następnie trasa poprowadziła nas na Rynek. Tutaj interesującym przedziałem czasowym był

Nowo-stary Zamek Przemysła stał się pretekstem do rozważań politycznych. Fot. S. Lyhme

w. XVI – okres rozkwitu miasta, kiedy to szlacheckie pałace sąsiadowały z mieszczańskimi kamienicami. Dużo miejsca poświęcono Ratuszowi i jego licznym przebudowom, w tym szczególnie za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego i w okresie zaborów. Naszych kolegów z Halle bardzo zainteresowała powojenna odbudowa Rynku, w której wyniku domy uzyskały wygląd pozbawiony cech historyzmu, a całości pierzei przywrócono charakter „prawdziwie polski”, sprzed rozbiorów. W związku z tym dyskutowano nad zjawiskiem germanizacji miasta w XIX w. i jego „polonizacji”, zwłaszcza po 1945 roku. Zabudowę staromiejską rozważano także w kontekście narodowym i religijnym, oglądając pałace szlacheckie, kościoły (szczególnie dużo miejsca poświęcono kościołowi jezuitów i jego wyposażeniu, pierwszemu kościołowi ewangelickiemu oraz synagodze). Żarliwą dyskusję, również na tle współczesnych relacji

polsko-niemieckich, wywołał zamek Przemysła II. Dzień zakończyliśmy wspólną kolacją w jednej z poznańskich restauracji, gdzie podano nam – jakżeby inaczej – pierogi.

Drugiego dnia dwie ostatnie grupy wygłosiły referaty dotyczące poznańskiej historii w XIX w., zwłaszcza polityki germanizacyjnej i polskiej reakcji na nią. Z jednej strony, oglądaliśmy obiekty będące symbolami polskiego życia kulturowego i duchowego (Bibliotekę Raczyńskich, Bazar, Teatr Polski), z drugiej – te, które zaznaczały obecność państwa pruskiego w kontekście tzw. „Hebungspolitik” (Dzielnice Zamkową, a tam takie obiekty jak Zamek Cesarski oraz dawną Komisję Kolonizacyjną, czyli Królewską Akademię, dziś Collegium Minus Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza).

Plan spotkania był bardzo ambitny i mocno napięty, w krótkim czasie studenci zapoznali się z ogromną porcją wiedzy. Niestety, zabrakło

podsumowania całości, w którego trakcie mogliśmy zagłębić się w temat bardziej problemowo, przedyskutować swoje punkty widzenia jeszcze raz i wyłożyć często odmienne racje. Stwierdzono, że historia i architektura Poznania jest fascynująca i warta dłuższego wspólnego seminarium. Studenci niemieccy nie mieli wcześniej dostępu do jej polskich opracowań, ci polscy z kolei nie znali książek niemieckich dotyczących miejsc pamięci i niemieckiej perespektywy na historię Polski, szczególnie Wielkopolski w XIX wieku. Wymiana tych informacji dokonała się w trakcie dyskusji. Udział w seminarium był dla nas, studentów, bardzo wartościowym doświadczeniem, stanowił bowiem zderzenie wiedzy z zakresu dwóch dyscyplin prezentowanym z dwóch, nie zawsze tożsamy, punktów widzenia. Mogliśmy poznać interesujących młodych ludzi z Niemiec zaciekawionych historią Polski (niektórzy z nich świetnie mówili w naszym języku!), wymienić z nimi myśli i spostrzeżenia, a także sprawdzić w praktyce znajomość języków obcych.

Również nasi koledzy z Halle ocenili wyjazd do Poznania bardzo pozytywnie. W swoich wypowiedziach, już po powrocie do domu, liczni z nich podkreślili, jak wiele dała im możliwość zobaczenia na własne oczy miasta o tak skomplikowanej historii, z której często nie zdawali sobie sprawy. Ogromnie im się spodobała koncepcja wspólnej pracy z polskimi studentami pokrewnej dyscypliny. Mimo pewnego niedosytu, jaki pozostał (seminarium trwało za krótko), trzeba uznać polsko-niemieckie spotkanie w Poznaniu za bardzo udane. Zaowocowało ono dalszymi, prywatnymi kontaktami. Mogło się odbyć dzięki wsparciu Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Fundacji Polsko-Niemieckiej. Wszyscy wyrazili chęć kontynuowania kolokwiów o tej formie także w innych miastach Polski.

Natalia Libor

Studentka V roku historii sztuki w Instytucie Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego

Summary

NATALIA LIBOR / International collaboration of the Art History Institute of the University of Wrocław: an interdisciplinary seminar on history and architecture of Poznań

On 26–28 March 2014 in Poznań an international, interdisciplinary seminar entitled “Memory Sites in Poznań. Architecture as a historic source and as an interpretation of history” was held by the Art History Institute of the University of Wrocław together with Professur für osteuropäische Geschichte from the Institut für Geschichte Martin-Luther-Universität Halle.

During the 3-day meeting the students working in interdisciplinary groups were supposed to focus on the following issues: 1. The cradle of Poland? Ostrów Tumski and the cathedral, 2. German middle class versus Polish noblemen. Market Place and the surroundings, the new castle, 3. Religious diversity? Catholic, Protestant churches and synagogues, 4. Whose culture superiority? Prussian city expanding, Wolności Square and the surroundings, 5. Remnants of “imperial pride”? Mickiewicza Square and the Castle Quarter. All of the aforementioned topics were supposed to have been summed up in the final discussion.

Despite some shortage (the seminar was actually too short), the Polish-German meeting in Poznań should be recognised as a very successful one. The seminar could have taken place thanks to the support of the University of Wrocław as well as from the Polish-German Foundation. Everyone expressed their will to continue colloquia of this kind also in other Polish cities.